



Zaaknummer: 2015/30780  
Referentie: 2015/33015

## Achtergrondinformatie “Toekomstige bibliotheekfunctie gemeente Tynaarlo”.

### Vertrekpunt notitie.

De gemeenteraad heeft in de Meerjarenbegroting bepaald dat het bibliotheekwerk met minder gemeentelijke middelen ingevuld moet worden. Vanuit de Meerjarenbegroting is voor 2018 nog een bedrag van € 273.695 structureel (exclusief indexing) beschikbaar. Ook heeft de ontvlechting van het integraal accommodatiebeleid gevolgen voor de positionering van de bibliotheekfuncties.

Er zijn mogelijkheden om het bibliotheekwerk efficiënter uit te voeren dankzij de steeds verder gaande digitalisering van de samenleving.

Vertrekpunt is de bestaande invulling en de gemeentelijke visie op het bibliotheekwerk. Uitvoerend orgaan is de Stichting Openbare Bibliotheek Gemeente Tynaarlo; ondersteund door de provinciale dienst Biblionet. Vervolgens is een verkenning gedaan van *de bibliotheek van de toekomst* zowel inhoudelijk als qua vorm. De gemeenteraadsleden is gevraagd – aanvullend aan de presentaties van Questum en SOBGT - om bouwstenen aan te dragen voor de discussie op 27 oktober a.s. De fractie van Leefbaar Tynaarlo heeft inbreng geleverd. Ook zijn inwoners / bibliotheekbezoekers uitgenodigd om met ideeën te komen. Er zijn enkele reacties en ideeën ingediend om tot een kostenbesparing te komen. Deze inbreng en ideeën zijn verwerkt in de discussienotitie en zullen – voor zover relevant – worden meegenomen in de uitvoeringsfase.

### Landelijke ontwikkelingen

Gemeenten in Nederland ontlenen hun taakopvatting aan de Bibliotheekwet. De nieuwe Bibliotheekwet – ingegaan per 1 januari 2015 – gaat uit van “een voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening” met in ieder geval de volgende functies:

1. Ter beschikking stellen van kennis en informatie (= leenverkeer);
2. Bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie;
3. Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
4. Organiseren van ontmoeting en debat;
5. Het laten kennismaken met kunst en cultuur.

Landelijk zien we de afgelopen 10-15 jaar een afname van het leenverkeer met meer dan 50%; terwijl de kosten van instandhouding van de bibliotheekfunctie met meer dan 25% gestegen zijn! Een einde van die trend is nog niet in zicht.

Belangrijke redenen voor de afname van leden van de bibliotheek:

- (1) ontleding, andere tijdsbesteding games, tv, internet etc.
- (2) digitalisering: informatie is beschikbaar op internet meer e-books
- (3) de prijs van het boek is sterk gedaald; er wordt meer gekocht nieuw en 2<sup>e</sup> hands;
- (4) demografische ontwikkelingen

Het bibliotheekbestel is - met een aanhoudende daling van leden en stijgende kosten – in de huidige vorm niet langer houdbaar. Het vraagt om een koerswijziging. De nieuwe Bibliotheekwet ingegaan per 1 januari 2015 speelt in op de ontwikkelingen en biedt aan gemeenten de maximale keuzevrijheid.

De Bibliotheekwet zet in op twee sporen:

Het digitale leenverkeer ligt bij de Koninklijke Bibliotheek. Vanuit het gemeentefonds zijn middelen vrijgemaakt om dat digitale leenverkeer op te zetten. Het is de bedoeling dat vanaf 2016 iedere burger – zonder tussenkomst van een lokale bibliotheek – rechtstreeks via het DigiD e-books kan lenen.

De verantwoordelijkheid voor de invulling van de fysieke bibliotheekfuncties – en dat is een bewuste keuze vanuit de wet! - ligt bij de lokale overheden.

### Bibliotheekwerk in de gemeente Tynaarlo.

Het bibliotheekwerk in de gemeente Tynaarlo wordt verzorgd door de Stichting Openbare Bibliotheek Gemeente Tynaarlo (SOBGT). De SOBGT is eigenaar van de panden 't Punthoes Eelde-Paterswolde en Middenstraat 1 te Zuidlaren en huurt zaalruimte in het voormalige gemeentehuis Vries van Univé (de huurovereenkomst loopt tot 1 juni 2016).

Ook is de SOBGT eigenaar van de boeken en andere informatiedragers. Tenslotte, en misschien wel het meest belangrijk, beschikt de SOBGT over een aantal vrijwilligers. Vrijwilligers zijn gemiddeld 119 uur/ week werkzaam in de bibliotheken. Het betreft ca. 50 vrijwilligers, die 2 à 3 uur per week werken.

De lokale stichting wordt ondersteund door de provinciale bibliotheek onder de naam Biblionet. Biblionet verzorgt overkoepelende taken voor alle bibliotheken in de provincie Drenthe. Het gaat om ICT; collectievorming; leespromotie en educatie; logistiek, financiën, marketing, werkgeverschap (ca. 5 fte), etc. De SOBGT heeft een overeenkomst met Biblionet voor de afname van diensten. De opzegtermijn is drie jaar!

Voor de uitvoering van het bibliotheekwerk zijn in 2014 de volgende middelen beschikbaar gesteld:

- gemeentesubsidie (incl. extra huisvestingslasten Vries) € 550.246
- gemeentesubsidie project de Bibliotheek Op School (dBOS) (eenmalig) € 90.000
- subsidie provincie in diensten Biblionet € 304.973\*

*\*De diensten die Biblionet levert aan Tynaarlo bedragen € 410.727. De Provincie subsidieert hierin voor bijna ¾ deel; ongeveer ¼ deel wordt opgebracht door de stichting (lees gemeente). De provincie heeft aangegeven de komende jaren te willen bezuinigen op haar subsidie in Biblionet. Dat betekent dus dat de kosten voor de stichting (lees gemeente) zullen toenemen.*

Met de ondersteuning van de Bibliotheek Op School (dBOS) heeft de gemeente Tynaarlo gekozen voor een verbreding van de bibliotheekfuncties naar en voor de basisschool. Daarnaast zien we een toenemende druk op de uitvoerende bibliotheekorganisatie om te bezuinigen. De bibliobus – die reed naar de kleine dorpen en scholen - is afgeschaft. Ook is geschrapt in het aantal m2 voor de realisatie van de bibliotheekfunctie in (de schoolbibliotheek en algemene uitleenfunctie op een punt). De SOBGT heeft in Eelde-Paterswolde is het aantal benodigde m2 enkele jaren geleden al teruggebracht van 670 m2 in 't Punthoes naar 350 m2 in toekomstige ruimte.

Het meest recente jaarverslag 2014 van de SOBGT laat – overeenkomstig het landelijke beeld - een daling van leden in de gemeente Tynaarlo zien. Een afname van het aantal abonnementen met liefst 9% (zie tabel).

Tabel: Abonnementen SOBGT-bibliotheek

Abonnementen	2013	2014	afname
Jeugdleden (0-18 jaar)	7.278	6.605	-9%
Volwassen leden (basis en groot abonnement)	3.881	3.593	-7%
Overige abonnementen	217	125	-42%
Totaal	11.376	10.323	-9%

Bron: Jaarverslag 2014 SOBGT

In de gemeente Tynaarlo hebben 3.593 (2014) volwassen leden (ouder dan 18 jaar) een abonnement. De gemeente telt 25.007 mensen in de leeftijd van 20 jaar en ouder. Dat betekent dat **nog geen 15%** van de volwassen inwoners een abonnement heeft! En die 15% is dan ook nog inclusief leden, die vrijwel nooit de drempel van de bibliotheek passeren. Veruit de meeste volwassen inwoners uit Tynaarlo zijn geen lid (meer) van de bibliotheek!

## **Naar een toekomstige invulling.**

### ***a. Denkrichting college B&W***

Gemeenten in Nederland ontlene hun taakopvatting aan de Bibliotheekwet. De nieuwe Bibliotheekwet – ingegaan per 1 januari 2015 – gaat uit van een “voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening” met in ieder geval de volgende functies:

1. Ter beschikking stellen van kennis en informatie (= leenverkeer);
2. Bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie;
3. Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
4. Organiseren van ontmoeting en debat;
5. Het laten kennismaken met kunst en cultuur.

De gemeenteraad heeft in 2014 bewust gekozen voor een extra impuls aan de bibliotheekfuncties; namelijk stimulering van leesvaardigheid, media bewustzijn en professionele ondersteuning daarbij onder de basisschooljeugd. In de presentatie op 1 september j.l. aan de raadsleden is dit project als succes neergezet. Scholen en kinderen participeren naar volle tevredenheid.

Daarnaast zien we dat de traditionele bibliotheek steeds minder wordt gebruikt en een kentering is niet in zicht. Er zijn m.n. voor volwassenen alternatieve mogelijkheden om invulling te geven aan de bibliotheekfuncties: b.v. door zelforganisatie (boekenbeurzen); kopen van nieuwe of 2<sup>e</sup> hands boeken. De kosten van de traditionele bibliotheek, ondersteund door Biblionet (en nog gesubsidieerd door de provincie), zijn hoog. Het college B&W vindt dat dit bestel – gelet op de afnemende gemeentelijke middelen - voor de toekomst niet langer houdbaar is.

### ***DENKRICHTING COLLEGE B&W***

*Het college B&W heeft de volgende denkrichting (voorstel voor kaders):*

- *De dienstverlening (functies 1-3 Bibliotheekwet) aan de jeugd heeft nadrukkelijk een hogere prioriteit dan de dienstverlening voor ieder. Om jeugd beter te blijven bereiken ligt het voor de hand om de dienstverlening op en door de scholen/ kinderopvang te organiseren;*
- *Bij de vormgeving van een “voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening” ligt het accent op het leenverkeer (functie 1 Bibliotheekwet). Er moet minstens een algemene uitleenfunctie in elk van de drie grote kernen zijn;*
- *In de gemeente Tynaarlo zijn voldoende maatschappelijk, cultureel betrokken partners om op duurzame wijze de “bibliotheek van de toekomst” vorm te geven. Het betreft de invulling van een “voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening”. Vooral uitvoering van functies 2 t/m 5, maar mogelijk ook functie 1).*

## **b Verkenning uitvoering (huisvesting).**

In de presentaties 1 september j.l. "toekomst bibliotheekwerk" is duidelijk geworden dat het qua huisvesting anders kan en moet!

In beide presentaties zijn de dorpshuizen (Trias) genoemd als mogelijke locatie voor het huisvesten van bibliotheekfuncties.

Hier is al een ontmoetingsfunctie; er vinden al culturele activiteiten plaats. Trias staat niet afwijzend tegenover een integratie van de bibliotheekfunctie in de dorpshuizen. In vroeger tijden hebben zowel dorpshuis De pan Vries als Ons Dorpshuis in Eelde-Paterswolde ook al deze functies gehuisvest.

Ook is het gemeentehuis genoemd als mogelijke locatie voor bibliotheekfuncties in Vries.

Het aanhaken van sociaal maatschappelijke functies bij de scholen is door de raadsleden genoemd in de discussie over het accommodatiebeleid. Misschien bestaan ook daar mogelijkheden om – naast de schoolbibliotheek – de bibliotheekfuncties voor volwassenen in te passen.

De fractie van Leefbaar Tynaarlo attendeert op verschillende mogelijkheden huisvesting bibliotheekfuncties en stelt vragen of de mogelijkheden daarvan zijn onderzocht:

Het betreft in het dorpshuis; het gemeentehuis; sportcentrum De Kamp; en de pastorie.

Vooraf wordt aandacht gevraagd voor sportcomplex De Kamp. Nu het Fitnesscentrum Fit4You de accommodatie heeft verlaten bestaan hier wellicht ook mogelijkheden. Een interessante optie. Immers ook sporthal De Kamp heeft een ontmoetingsfunctie voor heel Vries (o.a. een kantine).

Ook vanuit de inwoners/ gebruikers van de bibliotheek worden mogelijkheden aangedragen: dorpshuis Eelde; Lemferdinge; de hal van het gemeentehuis; Triodos; en Kornoeljahof

Questum gaat er in z'n opzet vanuit dat een ruimte niet alleen door de bibliotheek gebruikt wordt, maar dat medegebruik mogelijk moet zijn.

Wellicht is een gecombineerd gebruik – volgtijdig - van de zaalruimte voor bibliotheekfuncties en een andere gebruikers (b.v. De Harmonie) mogelijk.

## **c Verkenning uitvoering (organisatie).**

Het gemeentelijke beleid gaat uit van het profijtbeginsel; een participerende samenleving en kracht van de eigen inwoners. Zowel de SOBGT als Questum geven aan dat het anders kan en moet!

De lokale SOBGT heeft bij brief laten weten te kiezen voor een traject van opschaling: fusie/ integratie met Biblionet Drenthe per 1 januari 2016. Het is niet duidelijk op welke wijze een dergelijke schaalvergroting ten voordele van de gemeente Tynaarlo zou zijn. Ervaringen elders in Nederland lijken het tegendeel te bevestigen: minder maatwerk mogelijk, minder lokale verankering, kostenverhoging i.p.v. efficiency.

Questum zoekt het juist in tegenovergestelde richting: "Houd de functies bij de lokale instellingen: je lokale gemeenschap is je kracht!". Questum zoekt het in het leggen van verantwoordelijkheden bij de gebruikers en lokale instellingen.

Inwoners/ bibliotheekbezoekers hebben ook ideeën aangedragen om tot een kostenbesparing te komen. Deze ideeën zullen worden meegenomen in de uitvoeringsfase:

- Inkorten openingstijden;
- Verhogen tarieven bibliotheken;
- Jeugdleden vanaf 12 jaar 50% van het tarief in rekening brengen;
- Werkervaringsplaatsen aanbieden;
- Mogelijkheden aanboren die subsidie of sponsors kunnen opleveren;
- Oprichten van een vriendenclub

#### **d. Transformatie.**

Indien gekozen wordt voor een versnelde afbouw van de subsidie met SOBGT en een aanbestedingstraject, dan moet per 1 januari a.s. de overeenkomst met de SOBGT worden opgezegd. In dat geval moeten de nieuwe beleidskaders zijn vastgesteld in de raad van 8 december 2016 (zoals met de raad gecommuniceerd).

Uit de presentatie van de SOBGT blijkt dat de SOBGT een scenario presenteert dat in de buurt ligt van het taakstellend budget. Daarnaast staat de haalbaarheid van het scenario Questum ook nog niet onomstotelijk vast. De inschatting is dat voor de verdere vertaling van de beleidskaders naar de praktijk meer tijd nodig is. Aandachtspunten daarin zijn:

- (a) er is al een afbouwregeling met de SOBGT; er is mogelijk onvoldoende onderbouwing voor een versnelde afbouw van het subsidie!;
- (b) huisvestingsmogelijkheden zijn onvoldoende bekend;
- (c) onduidelijkheid over de toekomstige subsidie voor Biblionet Drenthe door de Provincie Drenthe
- (d) indien de lokale stichting besluit tot ontbinding zijn de consequenties onvoldoende duidelijk met betrekking tot: de overdracht van eigendommen (boeken, gebouwen); het behoud inzet professioneel personeel en vrijwilligers; en de opzegtermijn met Biblionet

Ook niet onbelangrijk is verder dat ook aanbestedingstraject tijd en geld kost. Indien het hele bibliotheekwerk als één pakket wordt aanbesteed binnen het taakstellend budget, dan moet dat een Europese openbare aanbesteding zijn. Aanbesteding van bibliotheekwerk kan – ingevolge nieuwe wetgeving Inkoop vanaf 1 januari 2016 - niet meer als B2-dienst, maar moet Openbaar Europees.

De transformatie kan ook geleidelijk gaan in plaats van door een aanbesteding. Functies, taken en (deel)budgeten kunnen ook neergelegd worden bij schoolbesturen; lokale instellingen (de SOBGT inbegrepen).

Kortom.... Aanbesteding lijkt op basis van het voortschrijdend inzicht niet het meest geëigende pad. Daarmee vervalt ook de noodzaak om al op 8 december a.s. een voorstel voor te leggen aan de raad met betrekking tot vaststelling van de beleidskaders en een bijbehorend uitvoeringsplan.